

19.6.2025

**Kaupunginmuseon lausunto Sarvikuonon korttelin asemakaava-
muutoksen oas-vaiheesta**

HEL 2025-003965 T 10 03 03

Asemakaavapalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Sarvikuonon korttelin (32) asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennusperinnön vaalimisen näkökulmasta. Kaupunginmuseo on tutustunut oas-aineistoon ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Taustaa

Sarvikuonon kortteli kuuluu osaksi Helsingin vanhinta säilynyttä kaupunkiympäristöä empire-keskustaa. Sarvikuonon kortteli on muuntunut 1700-luvun jälkipuolen kauppiastalojen rivistöstä 1800-luvun alussa empire-tyylin korttelirakenteeksi kaupunkikuvallisesti yhtenäiseen tyyliin. Kortteli muodosti empire-kaupungin varhaisimman kaupallisen keskuksen, ja sen rakennuskanta kehittyi tämän mukaisesti 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

Empire-keskustan ominaispiirteiden säilyttäminen ja suojeleminen nähtiin tärkeänä tavoitteena itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä. Rakennussuojeleminen toteutui kaupungin ja valtion hankkiessa nykyisten Torikorttelien tontit omistukseensa 1930-luvun alkupuolella. Rakennusten säilyminen varmistui niiden siirtyessä laajentuvan hallinnon virastojen käyttöön. Empire-keskustan ensimmäinen suojelustatus vahvistettiin asetuksella vuonna 1952, josta eteenpäin rakennussuojelun tavoitteet ovat kehittyneet nykypäivään.

Voimassa oleva asemakaava

Sarvikuonon kortteli kuuluu Museoviraston kokoaman Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen listaukseen (RKY 2009) osana kolmea eri kohdekokonaisuutta: Senaatintori ympäristöineen, Esplanadi – Bulevardi ja Helsingin Aleksanterinkatu.

Sarvikuonon korttelin voimassa oleva asemakaava on vahvistettu vuonna 1988. Kortteli on osa empire-keskustan suojelukaavaa. Alueen rakennukset on asemakaavassa varustettu suojelumerkinnällä sr: suojeltu rakennus. Määräyksen sisältöä määrittelee aluemerkinä S: suojeltavia rakennuksia ei saa muuttaa, purkaa tai hävittää niin että kohteen tai sen ympäristön rakennustaiteellinen tai kulttuurihistoriallinen arvo

19.6.2025

vähenee. Ennen rakennusluvan myöntämistä on pyydettävä lausunto Helsingin kaupunginmuseolta ja varattava Museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen.

Rakennusten pääkäyttötarkoitus voimassa olevassa kaavassa on YH: hallinto- ja virastorakennusten korttelialue. Liiketoiminta on huomioitu asemakaavassa ja kohteissa: sallitaan myös myymälät, ravintolat, kahvilat, elokuvateatterit, näyttelytilat, ympäristölle häiriötä tuottamaton pienteollisuus tai julkinen palvelutoiminta sillä edellytyksellä, ettei toimipide ole ristiriidassa rakennuksen säilyttämisen- ja entisöintitavoitteen kanssa.

Voimassa oleva asemakaava ei määrittele rakennusten ja tonttien rakennusoikeuden määrää tai kerrosalaa, lukuun ottamatta Aschanin kulmaa, joka rakennuksena on moderni ennallistus. Rakennusten käyttö ja ylläpito nykyisen kaavan puitteissa on ollut ylläpitävää ja säilyttävää.

Kaavamuutoksessa on olennaista, ettei rakennussuojelun sisältöä tai vaikuttavuutta heikennetä. Kaavan suojelumääräysten tarkentaminen edellyttää riittävän yksityiskohtaisia historiallisia selvityksiä kunkin rakennuksen alkuperäisyydestä ja kerrostuneisuudesta, joita ei Sofiankatu 4 ja Unioninkatu 25 kohteita lukuun ottamatta ole tehty.

Rakennushistoriaa

Kiseleffin talo Aleksanterinkatu 28 / Unioninkatu 27: Kiinteistön kolmi-kerroksinen pohjoissiipi Aleksanterinkadun varrella rakennettiin vuosina 1772-78, jonne kauppias Manecke perusti sokeritehtaan vuonna 1806. Kiinteistön osti kauppias Kiseleff vuonna 1812, joka kuitenkin joutui siirtämään tehtaansa kaupungin asemakaavan ulkopuolelle vuonna 1823. Arkkitehti C. L. Engelin uudistus toteutettiin kiinteistössä vuosina 1822-24, jolloin rakennuksen näyttävä empire-tyylinen julkisivu suuntautui uudelle Unioninkadulle. Rakennuksen sisätilat muuttuivat Lars Sonckin suunnittelemaksi Stockmannin myymälähalliksi vuonna 1912. Kiinteistön virastomuutos tehtiin vuonna 1931 arkkitehti Gunnar Taucherin suunnitelmien mukaisesti. Rakennusten moderni peruskorjaus suoritettiin vuosina 1982-84 arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalainen suunnittelemana. Rakennuksen viimeisin peruskorjaus nykyiseen toimisto- ja ravintolakäyttöön on tehty arkkitehti Jukka Turtiaisen suunnitelmien mukaan vuosina 2010-2011. Rakennus sisältää monia kerrostumia 1700-luvulta alkaen, Aleksanterinkadun puoleisen siiven kellarit palautuvat 1700-luvulle.

Fennia-Patria Unioninkatu 25: Kiinteistön kaksi pohjakerrosta kuuluvat alkuperäiseen empire-aikaiseen rakennusvaiheeseen vuodelta 1818. Kiinteistöä on korotettu kahdessa vaiheessa vuosina 1860 (3. kerros

19.6.2025

ark. F. Öhman) ja 1926 (4.-5. krs ark. Jung & Jung). Rakennuksen runkoa laajennettiin ja pohjakerrokseen sisustettiin pankkisali vuonna 1884 (ark. Sebastian Gripenberg). Pankkisali uudistettiin ja laajennettiin 1920-luvun muutosvaiheessa. Kiinteistö toimi pitkään vakuutusyhtiön konttorina. Tämä korttelin viimeinen yksityisomistuksessa ollut tontti siirtyi kaupungille vuonna 1980, minkä jälkeen se toimi virastokäytössä. Rakennuksen perusparannuksen ja muutokset virastokäyttöön suunniteltivat vuonna 2002 arkkitehdit Vilhelm Helander ja Juha Leiviskä.

Aschanin talo Unioninkatu 23 / Pohjoisesplanadi 17: Kiinteistö on arkkitehti Aarno Ruusuvuoren vuosina 1968-71 suunnittelema moderni virastotalo, jonka julkisivu on ennallistus arkkitehti F. A. Sjöströmin vuonna 1877 suunnittelema uusrenessanssia edustavasta asuin- ja liikerakennuksesta.

Brofeltin talo Pohjoisesplanadi 15 / Sofiankatu 2: Pohjoisesplanadin siipi on 1820-luvun lopulla rakennettu kaksikerroksinen kauppiastalo, joka laajennettiin kolmikerroksiseksi vuonna 1831, jolloin siihen liitettiin myös Sofiankadun puolen siipirakennus. Kiinteistö muuttui pankkitaloksi arkkitehtien Valter Jung ja Emil Fabritius suunnitelmien mukaisesti vuonna 1914, jolloin siihen liitettiin uusi piharakennus ja pankkisali. Arkkitehti Aarno Ruusuvuoren peruskorjaus 1968-1971 johti sisätilojen laajoihin uudistuksiin, lukuun ottamatta pankkisalia ja siihen liittyviä kabinetteja, jotka ovat säilyneet.

Sofiankatu 4: Nykyinen kiinteistö on arkkitehti Lars Sonckin vuonna 1912-13 suunnittelema Stockmannin tavaratalorakennus, jota on täydennetty Sonckin suunnittelema korotuskerroksella vuonna 1921. Kiinteistö siirtyi poliisiaseman käyttöön vuonna 1931. Kaupungin asemakaavoitus asettui kiinteistöön 1980-luvun alun peruskorjauksen jälkeen (ark. Timo ja Tuomo Suomalainen), jonka jälkeen käyttäjä on ollut kaupunginmuseo vuoteen 2016 saakka.

Sunnin talo Aleksanterinkatu 26 / Sofiankatu 8: Aleksanterinkadun puoleinen kolmikerroksinen kauppiastalo rakennettiin vuosina 1763-1770, jolloin rakennus sisälsi mahdollisesti osia paikalla aiemmin sijainneesta piipputaasta. Sofiankadun puoleisen pihasiiven ensimmäinen rakennusvaihe on vuodelta 1776. Rakennusten ulkoasumuutos empiretyyliin tapahtui vuosina 1833-34, jolloin myös Sofiankadun siipi korotettiin kolmikerroksiseksi ja siihen rakennettiin porttikäytävä. Kiinteistön virastomuutos tapahtui vuonna 1931 arkkitehti Gunnar Taucherin suunnittelemana. Nykyaikaisia peruskorjauksia on tehty kahdessa vaiheessa, arkkitehdit Suomalaiset vuosina 1982-84 sekä arkkitehti Jukka Turtiainen vuosina 2020-2011. Kaksi alinta kerrosta ovat säilyneet huonetoiloinen, ylimmän kolmannen kerroksen tilat ovat edelleen virastomuodossa. Rakennuksen kellarit ovat holvattuja alkuperäisiä.

19.6.2025

Rakennussuojelun tavoitteista

Asemakaavamuutoksessa Sarvikuonon korttelin rakennukset tulee varustaa niiden huomattavan korkea rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arvo huomioon ottavalla rakennussuojelumerkinnällä. Suojelun tulee käsittää rakennusten julkisivut, vesikatot sekä arvokkaat sisätilat. Merkin sisällössä tulee huomioida alkuperäisten rakennusvaiheiden merkkien lisäksi myös kiinteistöjen arvokkaat kerrostumat. Vanhimmat 1700-luvun lopun ja 1800-luvun empire-kauden rakenteet omaavat ainutlaatuisen arvon, ja näiden osalta sallitaan vain konservoivat tai ennallistavat toimenpiteet. Näissä tiloissa rakennuksen käyttö tulee sopeuttaa oleviin tiloihin, pintoihin, välipohjiin ja muihin vastaaviin rakenteisiin, ilman kajoavia toimia tai saneerausta. Huonemuotojen ja tilasarjojen säilyminen eheänä on tärkeää niiden historiallista arvon säilymiseksi, mikä asemakaavassa tulee varmistaa. Empire-kohteiden alkupe-
räiset kellarit eivät sovellu käyttötiloiksi tai vain erityisin hienovaraisin järjestelyin. Ullakkojen alkuperäiset tai niihin rinnastuvat kattorakenteet ovat historiallisesti arvokkaita, eikä niitä tule muuttaa tai purkaa. Suojelumääräyksissä tulee huomioida kiinteistöjen säilyneet kiinteät rakennusosat, kuten porrashuoneet, hissit, väliovet listoituksineen, lasimaa-
laukset, kiinteä kalustus, ja vastaavat.

Kaupunginmuseo on määritellyt Sarvikuonon korttelin tilojen suojelutavoitteet vuonna 2007 nykyisen käytön ja ylläpidon tarpeisiin. Asemakaavan muutokseen tarvitaan kiinteistökohtaiset yksityiskohtaiset suojelumääräykset, joiden asettamiseen kaupunginmuseo jatkossa osallistuu.

Sarvikuonon kortteli on osa Vironniemen Helsingin vanhan 1700-luvun asemakaava-alueen arkeologista muinaisjäännösalueetta, ja tonttien maaperään kohdentuvista toimenpiteistä tulee neuvotella kaupunginmuseon kanssa.

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö